

SAVONIA

LUOMU-SUOMEN PÄÄKAUPUNKI
KIURUVESI

LEADER
Ylä-Savon
Veturi

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

MAATSU –HANKKEEN LOPPURAPORTTI
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

MAATALOUSYRITTÄJIEN NEUVONTAPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

Luoteis-Savon maaseutupalveluiden alue

TEKIJÄT:

Petri Kainulainen
Heli Wahlroos

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	3
2	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	4
2.1	Kyselytutkimus.....	4
2.2	Haastattelututkimus	5
3	TULOKSET	7
3.1	Kyselytutkimuksen tulokset	7
3.2	Teemahaastattelujen tulokset	13
4	POHDINTA	28

1 JOHDANTO

Elintarviketuotannon alkuketjun rakennemuutos on ollut suurta viime vuosien aikana. Osa isoista maatilayrityksistä on pysynyt kehityksen kärjessä, osa maatilayrityksistä toimivat kuten ovat toimineet tähänkin saakka ja osalla on vaikeuksia pysyä kehityksen mukana. Maatalousyrittäjien neuvonta ja neuvonnan tarve sekä käyttö on muuttuneet. Maatalousyriyten tilakoot ovat kasvaneet, yhtiöittämiset lisääntyneet ja neuvonnan tarve kasvun myötä muuttunut yhä enemmän erityisasiantuntija-tyyppiseksi. Neuvo 2020-järjestelmä on mahdollistanut myös erilaisten neuvontaosioiden muuttuminen suhteellisen maksuttomaksi ja monista eri neuvonta/kehittämisisioista maksaa maatalousyrittäjä vain arvonlisäveron. Kotimainen elintarviketuotanto on maassamme itseisarvoisen tärkeää, joten neuvonta ja kehittämisresurssit tulisi kohdentaa räätälöidysti palvelemaan toimialan kasvua ja kilpailukyvyn parantamista. Tarvitaan tutkittua tietoa, miten maatilayrittäjät itse toivovat tilojen neuvonta-, kehittämis- ja konsultaatiopalvelut järjestettäväksi niin, että tuottaja saa kulloinkin parhaan ja räätälöidyn tuen oman tilansa kehittämiseen.

Kiuruveden kaupungin maaseudun kehittämysyksikkö toimii sopimus pohjaisesti kolmen kunnan, Kiuruveden kaupungin ja Pielaveden ja Keiteleen kuntien alueella. Yksikkö tuottaa kehittämispalveluja alueen maatalousyrittäjille sekä maaseudun liitännäisyrittäjille. Yhteistoiminta-alueella on maatiloja yhteensä n. 800 kpl. Päätuotantosuuntina ovat maidon- ja lihantuotanto, seuraavana kasvinviljely. Kaikkiaan noin viidennes työllisestä työvoimasta työskentelee maataloudessa tai sen liitännäiselinkeinoissa. Yhteistoiminta-alueen kunnissa Kiuruvedellä, Pielavedellä ja Keiteleellä on tavoitteena uudelleen organisoida nykyinen ylikunnallinen maatilojen neuvonta- ja kehittämistoiminta.

Yhteistoiminta-alueella kehittämispalvelut tuottaa yhteinen maaseutuasiamies. Yritysneuvojat kunnissa auttavat mm. alkavaa yritystoimintaa maatalouden sivuelinkeinojen tai alihankintapalvelujen kehittämisessä. ProAgria tuottaa laaja skaalan neuvontapalveluja tuottajille ulottuen tuotantosuunnan valinnasta investointien kannattavuuden laskentaan. Lisäksi neuvontaan on syntynyt yksityistä palvelutuotantoa, joka auttaa maatiloja mm. kehittämishankkeiden valmistelussa ja rahoituksen hankkimisessa. Pankit toimivat omalla toimialallaan tuottajien yhteistyökumppaneina ja rahoitusneuvojina.

Hankkeen tavoitteena on lisätä yhteistyötä maatalousyrittäjien ja kuntien välillä. Neuvonta- ja kehittämispalvelut halutaan organisoida niin, että saadaan optimaalinen hyöty sekä kunnille että maatalousyrittäjille. Samalla pyritään kehittämään erilaisia toimintamalleja kuntien ja yrittäjien välille, jotka koetaan toimiviksi myös eri ohjelmakausien vaihtuessa. Tarkoituksena on myös lisätä tietoisuutta molempiin suuntiin; mitä palveluja ja yhteistyötä yrittäjät odottavat kunnilta ja mitä palveluja kunnat tai yhteistyötä voivat tarvita maatalousyrittäjiltä. Markkinointia olisi hyvä lisätä molempiin suuntiin esim. urakointipalvelujen ym. palvelujen tietoisuuden osalta. Näihin tavoitteisiin päästään selvittämällä maatalousyrittäjien neuvontaan liittyvät tarpeet ja neuvontaa tarjoavien organisaatioiden palvelu kattavasti ja luotettavasti kysely- ja haastattelututkimuksilla. Vaikka selvitykset toteutetaan Keiteleen, Kiuruveden ja Pielaveden –alueella, tulokset ovat yleistettävissä koko Ylä-Savon alueelle, jossa tuotantoympäristö, olosuhteet ja tuotteiden markkinatilanne ovat hyvin yhteneväiset.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Maatalousyrittäjien neuvontaan liittyvät tarpeet ja neuvontaa tarjoavien organisaatioiden palvelut selvitettiin kattavasti ja luotettavasti kaksivaiheisella empiirisellä tutkimuksella. Ensimmäisessä vaiheessa selvitettiin neuvonnan määrään ja laatuun liittyviä asioita sähköisellä kyselytutkimuksella. Toisessa vaiheessa syvennettiin ymmärrystä neuvontatarpeista ja kerättiin uusia ideoita laadullisen haastattelututkimuksen avulla. Molemmat tutkimukset toteutettiin Savonia-ammattikorkeakoulun toimesta. Luoteis-Savon maaseutupalvelut (Kiuruvesi, Keitele, Pielavesi) osallistui tutkimuksen toteuttamiseen mautilojen kontaktoinnin ja vastaamiseen kannustamisen osalta.

Määrällinen kyselytutkimus antoi vastauksia kysymyksiin, kuten ”kuinka paljon neuvontaa käytetään?”, ”miten tyytyväisiä palveluihin ollaan?” ja ”miten paljon erilaisia neuvontapalveluita tulevaisuudessa käytetään?”. Laadullinen haastattelututkimus antoi tarkempaa ja syvällisempää tietoa mm. nykyisten neuvontapalveluiden toimivuudesta, tulevien palveluiden sisällöistä ja uusista palvelutarpeista.

Tutkimukset suunniteltiin siten, että niiden luotettavuus (validiteetti ja reliabiliteetti) olisi mahdollisimman korkea. Tämä pyrittiin varmistamaan kysymysten huolellisella laadinnalla, yhteistyössä Savonian ja Luoteis-Savon maaseutupalveluiden kanssa. Kyselytutkimus lähetettiin kaikille Luoteis-Savon maaseutupalveluiden alueen maatalousyrittäjille, jotta vastaajajoukko olisi riittävä. Haastattelujen vastausten riittävä laaja-alaisuus varmistettiin haastateltavien valinnalla sekä teemojen ja kysymysten huolellisella suunnittelulla.

2.1 Kyselytutkimus

Kyselytutkimuksella selvittiin, kuinka eri neuvontapalveluita nykyään mautiloilla käytetään. Samalla selvitettiin, miten tyytyväisiä nykyisiin neuvontapalveluihin tiloilla ollaan. Keskeisintä tutkimuksessa oli selvittää, millaisia neuvontapalveluita tiloilla tulevaisuudessa tarvitaan. Lisäksi kartoitettiin, millaisilla menetelmillä yrittäjät tavoitetaan parhaiten ja miten neuvontapalvelua heille voidaan tarjota.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena Savonia-ammattikorkeakoulun Webropol-kyselytyökalulla. Kyselyn kohderyhmänä olivat Kiuruveden, Keiteleen ja Pielaveden maatalousyrittäjät, joille kysely toimitettiin sähköpostitse maaseutupalveluiden toimesta.

Tutkimusaineisto käsiteltiin Webropolilla. Tuloksena saatiin vastausten jakaumat tunnusluvuihin ja kaavioihin. Taustamuuttujien (mm. tuotantosuunta, tilakoko, yrittäjän ikä) vaikutusta neuvonnan tarpeisiin sekä menetelmiin selvitettiin mm. ristiintaulukoinnin avulla. Kyselytutkimuksen tuotoksena laadittiin selkokielineen loppuraportti, esitysmateriaalia ja sähköisessä viestinnässä hyödynnettävää aineistoa.

Kyselytutkimukseen liittyi usein riski kohderyhmän heikosta sitoutumisesta vastaamiseen. Tätä riskiä pyrittiin minimoimaan laatimalla kyselytutkimuksesta selkeä ja mahdollisimman vähän aikaa vievä kokonaisuus. Kohderyhmän edustajia rohkaistiin osallistumaan tutkimukseen perustelemalla tulosten merkityksellisyydellä ja vastaamisen helppoudella sekä tutkimuksen anonyymiydellä.

2.2 Haastattelututkimus

Haastattelun tavoitteena oli kartoittaa syvemmin neuvontapalveluiden käyttöä ja tyytyväisyyttä sekä löytää tulevaisuuden kehittämiskohteita neuvontaan. Haastatteluun osallistuvat maatalousyrittäjät valittiin harkinnanvaraisesti Keiteleen, Kiuruveden ja Pielaveden alueelta huomioiden eri tuotantosuunnat valinnassa. Haastatteluun valittiin alustavasti 30 henkilöä.

Menetelmänä käytettiin teemahaastattelua, johon valittiin viisi neuvontaan liittyvää teemaa. Teemojen tueksi laadittiin avustavia kysymyksiä haastattelutilanteen etenemisen varmistamiseksi. Taustamuuttujina kysyttiin viljelijöiden ikää, koulutustasoa, tuotantosuuntaa sekä tuotannon laajuutta. Näiden tietojen perusteella voitiin todeta, kuinka hyvin aineisto kuvaa alueen tuotantoa.

Haastattelut toteutettiin haastattelupareina. Haastattelijat harjoittelivat haastattelutilanteen kulkua etukäteen ja samalla laadittiin riittävä määrä haastattelun teemoja tukevia kysymyksiä haastattelun sujumuuden tueksi. Tavoitteena oli turvata teemojen selkeys sekä haastattelutekniikan sujuvuus. Vastausten avoimuuden takaamiseksi haastateltaville kerrottiin, että heidän vastauksensa käsitellään täysin luottamuksella ja anonyymisti.

Teemahaastatteluita varten laaditut teemat ja niiden apukysymykset:

1. Millaista neuvontaa on käytetty.

Suhtautuminen etäyhteysohjelmien käyttöön? Ovatko neuvojat osanneet käyttää etäyhteyksiä? Sopivatko ne neuvontatyöhön? Millaisissa tilanteissa niitä on käytetty?

2. Tyytyväisyys neuvontapalveluihin.

Mitä tehdään, jos ei olla tyytyväisiä?

Millaisia keinoja tyytymättömällä asiakkaalla on palautteen antamiseen? Koetaanko palaute vaikuttavaksi? Miten työnjako palveluntarjoajan ja asiakkaan välillä toimii? Olisiko kehittämistä?

Miten prosessi onnistui, mikäli palveluntarjoajaa on vaihdettu?

3. Neuvonnan tarve tulevaisuudessa (aikajänne kolme vuotta).

Mistä aiheesta, kenen toimesta? Tiedetäänkö, mistä neuvontaa voi hakea tulevaisuudessa?

4. Tilojen välinen yhteistyö.

Palveluiden tarvetta, esim. koneurakoinnin tai yhteishankintojen sopimuksia

5. Odotukset maaseutupalveluilta.

Millaisia palveluita sieltä voitaisiin tarjota? Mikä olisi sopiva taho organisoimaan tilatiimipalvelua? Voisiko maaseutupalvelut toimia esim. tiimien ja/tai erilaisten konekimppojen kokoojana?

Haastattelut toteutettiin joko Savonian Zoom-etäkokousjärjestelmällä tai puhelinhaastatteluna. Keskustelut nauhoitettiin ja tutkimusaineisto litteroitiin. Valmis aineisto analysoitiin kvalitatiivisen sisällönanalyysin menetelmin. Tutkimus toteutettiin aineistolähtöisesti eli annettiin aineiston ohjata analyysin tekoa. Litteroitu aineisto jaettiin aineistosta nouseviin kategorioihin (abstrahointi), joita yhdistettiin uusiksi käsitteiksi kunkin teeman alla.

Aineistoa pyrittiin tiivistämään ja luokittelemaan ilman, että informaatiota kadotetaan kiinnittäen samalla huomiota siihen, ettei haastateltavia pystytä tunnistamaan tuloksista. Hajanaisesta keskusteluaineistosta saadaan menetelmän avulla selkeämpää luettavaa. Tulokset muodostuvat aineiston sisälöstä nostetuista käsitteistä ja merkityksistä sekä esimerkiksi aineistoa kuvaavina suorina lainauksina. Kyselytutkimuksen tuotoksena on selkokielineen loppuraportti, esitysmateriaalia ja sähköisessä viestinnässä hyödynnettävää aineistoa.

3 TULOKSET

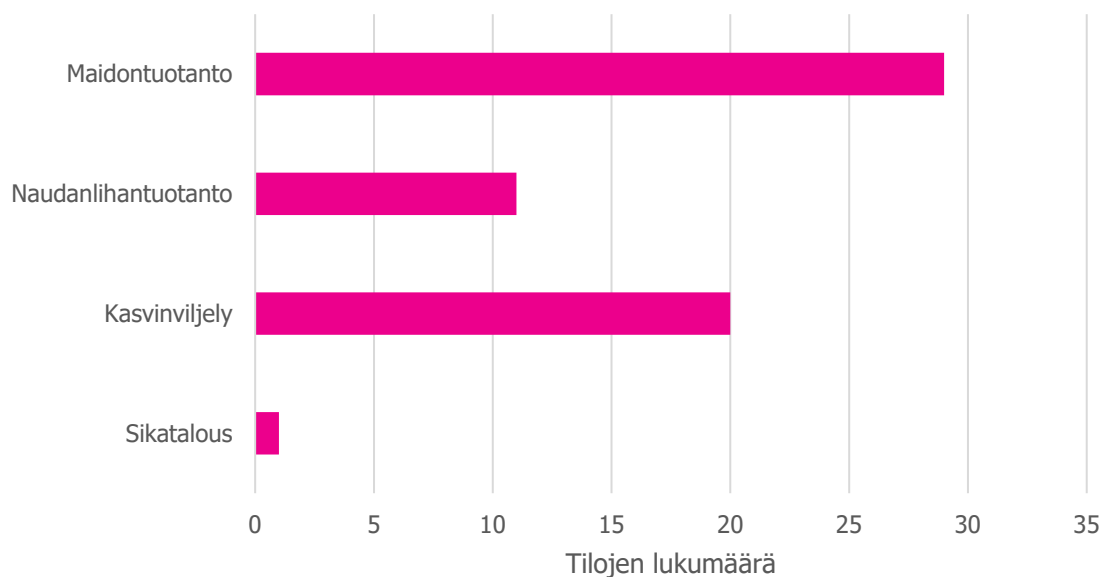
3.1 Kyselytutkimuksen tulokset

Kysely välitettiin Kiuruveden maaseutupalveluiden toimesta yhteensä noin 650 maatilalle, jotka sijaittivat Keiteleen, Kiuruveden ja Pielaveden alueella. Kyselyyn vastasi yhteensä 68 yrittäjää.

Vastaajan ja tilan taustatiedot

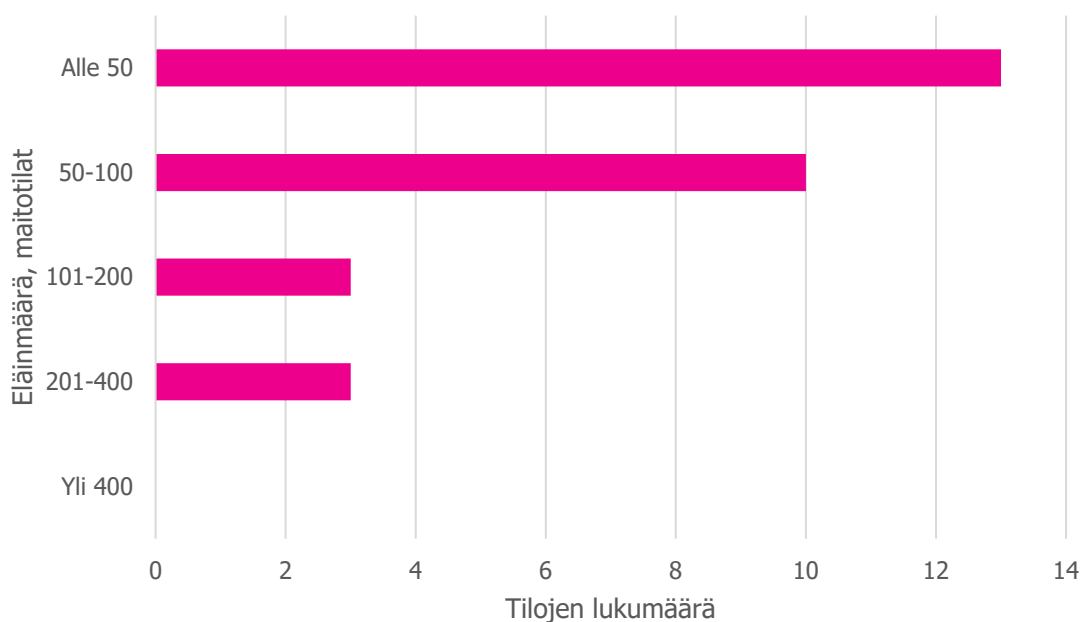
Yli puolet (58,8 %) kyselyyn vastanneista oli yli 50-vuotiaita. Iältään 41 – 50 vuotiaita oli 20,6 % ja alle 40-vuotiaita myös 20,6 %. Alle 30-vuotiaita ei vastanneissa ollut lainkaan. Korkeimmaksi koulutustasoksi ammatillisen perustutkinnon ilmoitti 63,2 % vastaajista. Agrologeja heistä oli 14,7 % ja ylemmän korkeakoulututkinnon omaasi 4,4 % vastaajista. Yhteensä 12 vastaajaa ilmoitti korkeimmaksi koulutustasoksi jonkin muun, joiden joukossa oli mm. lukio, insinööri (AMK), merkonomi, kansakoulu ja muun alan korkeakoulututkinto.

Kuten kaaviosta 1 nähdään, suurin osa tiloista (42,7 %) oli keskittynyt maidontuotantoon. Seuraavaksi suurin osuus tiloista (29,4 %) ilmoitti päätuotantosuunnakseen kasvinviljelyn. Naudanlihantuottajia oli 11 kappaletta. Vaihtoehto ”jokin muu” sisälsi lammastaloutta, pellonvuokrausta ja hiehojen kasvatusta. Vastausvaihtoehtoina oli myös hevostalous. Mikään tiloista ei valinnut tätä vaihtoehtoa.

KAAVIO 1. Tilojen päätuotantosunta (n = 61).

Tilakokoa selvitettiin tilan päätuotantosunnasta riippuen joko eläinmäärän tai käytettävissä olevien peltopinta-alalla. Kuten kaaviosta 2 nähdään, suurimmalla osalla (44,8 %) maitotiloista oli alle 50 tuotantoeläintä. 50-100 eläintä oli 34,5 %:lla maitotiloista. Suurempia, yli sadan tuotantoeläimen maitotiloja oli tutkimuksessa mukana kuusi kappaletta.

KAAVIO 2. Maitotilojen koko eläinmäärällä kuvattuna (n = 29)

Naudanlihaa tuottavista tiloista (n = 11) yhdellä oli alle 50, kahdella 50-100, kolmella 101-200, kahdella 201-400 ja kolmella yli 400 tuotantoeläintä. Kasvinviljelytiloista (n = 14) kymmenellä oli alle 50, kahdella 50-100 ja kahdella 101-200 hehtaaria peltoa viljelyksessä.

Neuvontapalveluiden käyttö viimeisen vuoden aikana

Neuvontapalveluiden nykyistä käyttöä selvitettiin neljästä eri näkökulmasta:

1. Palveluiden käytön määrä aihealueittain
2. Tyytyväisyys palveluihin aihealueittain
3. Palveluiden käytön määrä palveluntarjoajittain
4. Tyytyväisyys palveluihin palveluntarjoajittain

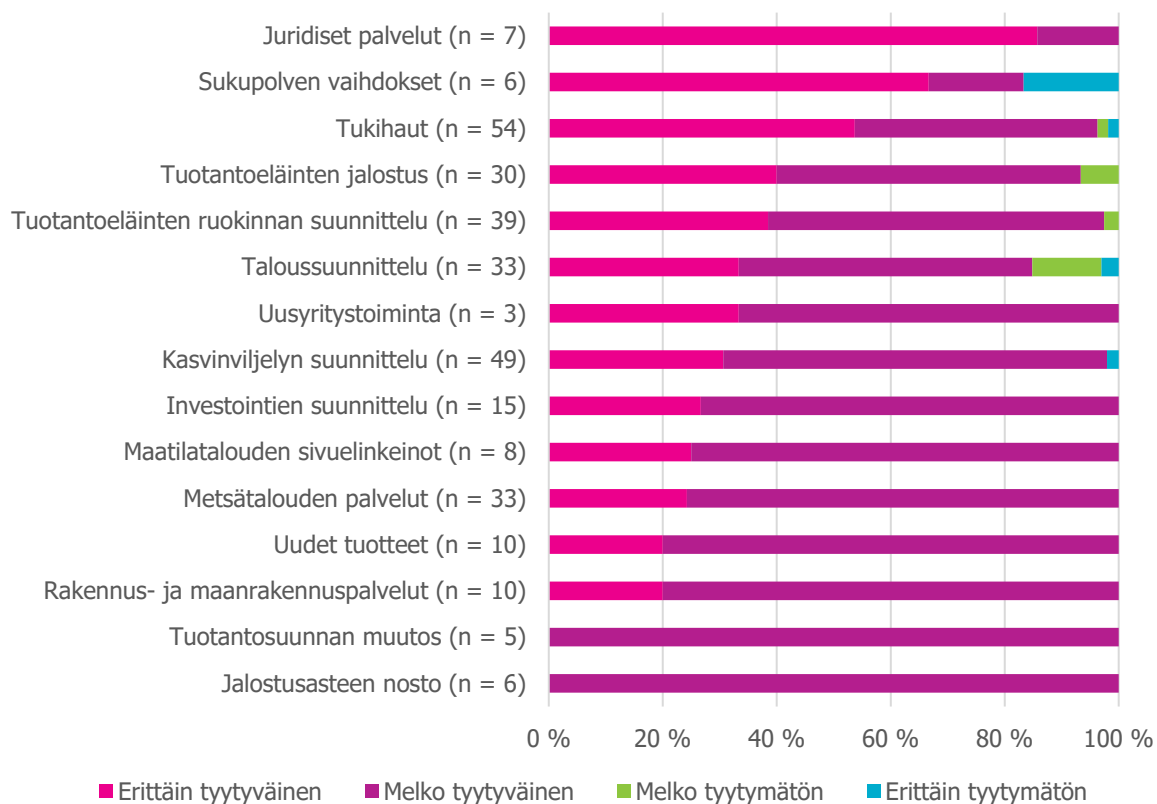
Taulukosta 1 on nähtävissä, että tukihakuihin liittyviä palveluita käytetään eniten. Peräti 82,8 % tiloista on niitä käyttänyt. Toiseksi eniten (67,2 %) tilat ovat käyttäneet kasvinviljelyn suunnitteluun liittyviä palveluita. Kolmanneksi suosituimmaksi yltää tuotantoeläinten ruokinnan suunnittelu, jota on käyttänyt 57,8 % kaikista kyselyyn vastanneista tiloista. Eläintuotannon (maito, naudanliha, sika, lammas) päätuotantosuunnakseen ilmoittaneista 84,1 % kertoi käyttäneensä tuotantoeläinten ruokinnan suunnittelun palveluita. Vastaavasti, 84,2 % kasvinviljelytiloista ilmoitti käyttäneensä kasvinviljelyn suunnitteluun liittyviä palveluita viimeisen vuoden aikana. Vajaa puolet (40,6 %) kaikista tiloista käytti tänä aikana metsätalouden neuvontapalveluita.

TAULUKKO 1. Neuvontapalveluiden käyttö viimeisen vuoden aikana

Neuvonnan palvelu	Tilojen lukumäärä	Osuus vastaajista
Tuotantoeläinten ruokinnan suunnittelu	37	57,8 %
Taloussuunnittelu	25	39,1 %
Kasvinviljelyn suunnittelu	43	67,2 %
Tuotantoeläinten jalostus	25	39,1 %
Tukihaut	53	82,8 %
Investointien suunnittelu	11	17,2 %
Tuotantosuunnan muutos	4	6,3 %
Sukupolven vaihdokset	6	9,4 %
Uudet tuotteet	5	7,8 %
Jalostusasteen nosto	2	3,1 %
Uusyrittöimintä	3	4,7 %
Rakennus- ja maanrakennuspalvelut	5	7,8 %
Maatilatalouden sivuelinkeinot	3	4,7 %
Juridiset palvelut	4	6,3%
Metsätalouden palvelut	26	40,6 %

Kaaviossa 3 on esitelty, miten tyytyväisiä vastaajat kuhunkin palveluun ovat olleet. Tuloksista ei voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä, koska useamman palvelun osalta vastaajien määrä on erittäin pieni (3-8 vastaajaa). Kaaviosta nähdään, että melkein kaikki vastaajat ovat joko erittäin tai melko tyytyväisiä miltei kaikkiin palveluihin. Juridisiin palveluihin ollaan käytetyimmistä palveluista tyytyväisimpiä, 85,7 %:n mielestä erittäin tyytyväisiä. Vastaava luku toisena olevalle sukupolven vaihdoksille on 66,7 %.

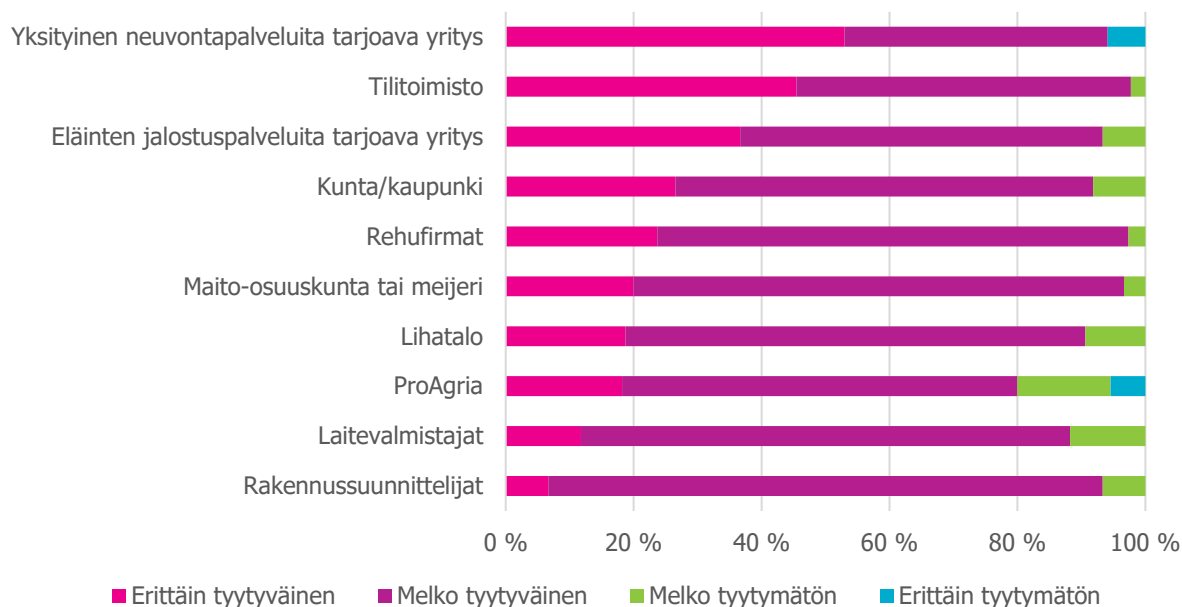
KAAVIO 3. Tyytyväisyys eri palveluihin teemoittain

Taulukosta 2 nähdään, että ProAgria on palveluntuottajana yleisin, 64,7 % vastanneista oli käyttänyt sen palveluja viimeisen vuoden aikana. Toiseksi eniten (47,1 % vastanneista) on käyttänyt tilitoimista palveluita. Rehufirmojen palveluita on käyttänyt 45,6 % vastanneista.

TAULUKKO 2. Eri organisaatioiden tuottamien palveluiden käyttö viimeisen vuoden aikana

Neuvonnan palvelu	Tilojen lukumäärä	Osuus vastanneista
ProAgria	44	64,7 %
Yksityinen neuvontapalveluita tarjoava yritys	28	41,2 %
Maito-osuuskunta tai meijeri	20	29,4 %
Lihatalo	16	23,5 %
Tilitoimisto	32	47,1 %
Kunta/kaupunki	14	20,6 %
Eläinten jalostuspalveluita tarjoava yritys	22	32,4 %
Rehufirmat	31	45,6 %
Laitevalmistajat	12	17,7 %
Rakennussuunnittelijat	3	4,4 %
Jokin muu, mikä?	5	7,4 %

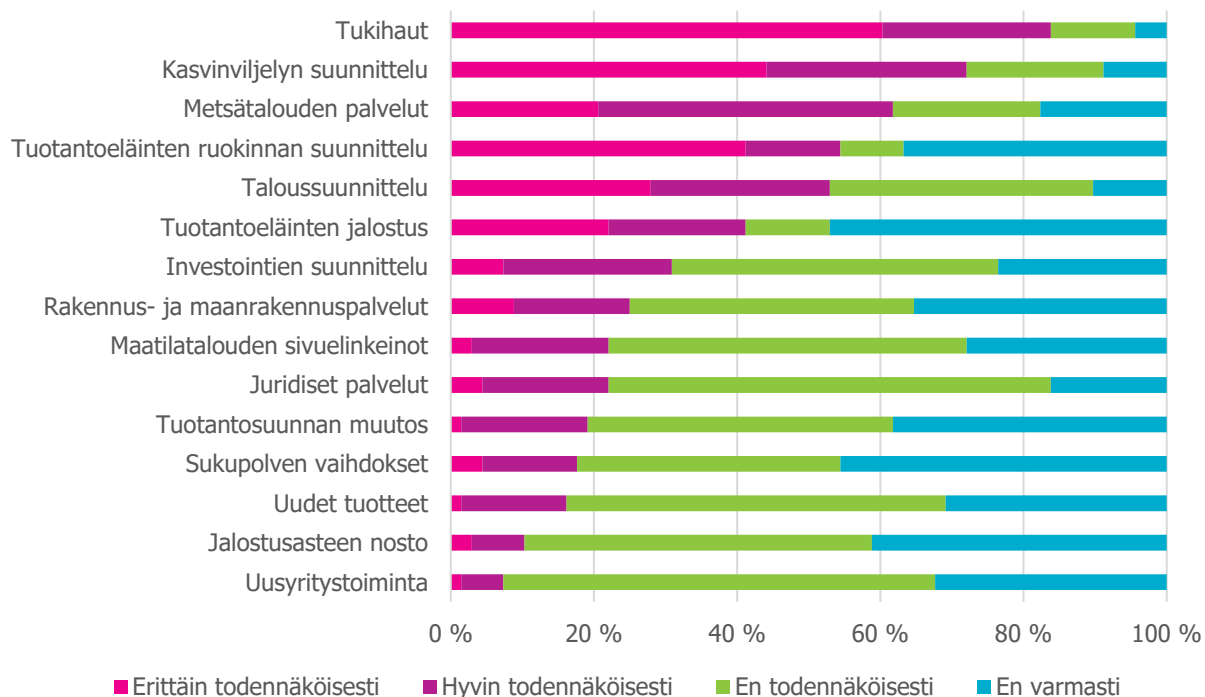
Kuten kaaviosta 4 nähdään, tyytyväisyys eri toimijoiden tarjoamiin palveluihin vaihteli hieman. Tyytyväisimpiä oltiin yksityisten neuvontapalveluita tarjoavien yritysten toimintaan. Vastaajista 52,9 % oli erittäin tyytyväinen niihin. Tilitoimistojen vastaava luku oli 45,5 %. Erittäin tyytyväisten osuus oli pienin (6,7 %) rakennussuunnittelijoilla.

KAAVIO 4. Tyytyväisyys palveluihin palveluntarjoajittain

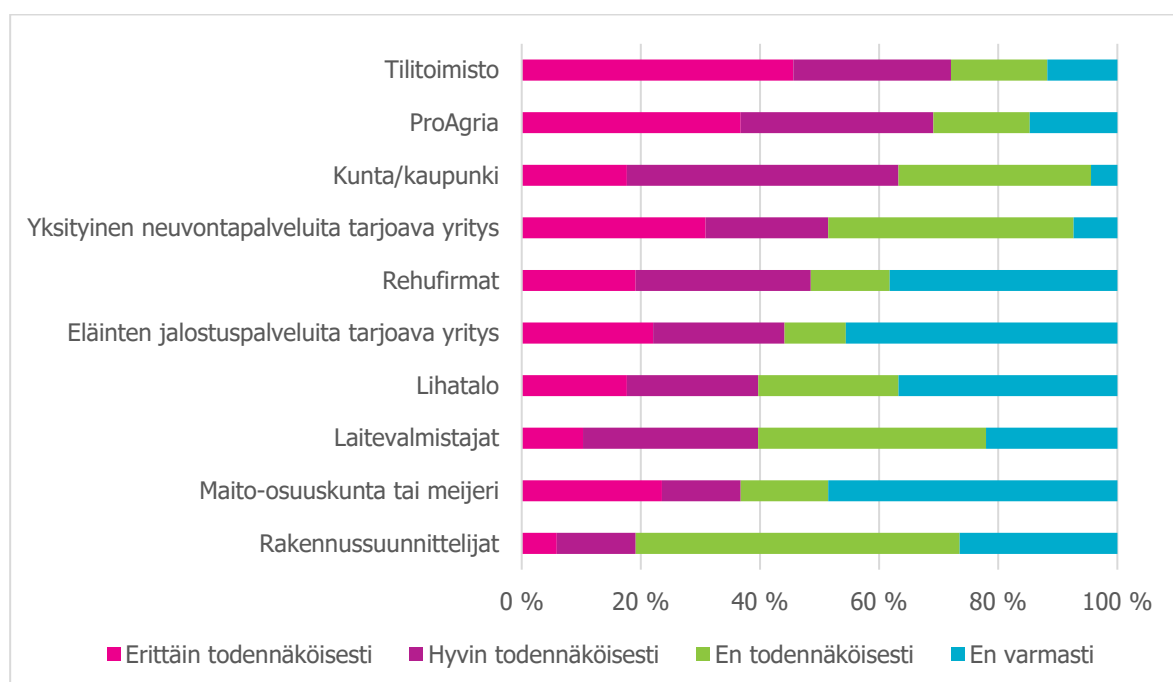
Neuvonnan tulevaisuuden tarpeet

Tutkimuksessa selvitettiin myös, miten todennäköisesti yrittäjät käyttävät neuvontaa eri osa-alueilla ja eri toimijoiden tarjoamana seuraavan kolmen vuoden aikana. Kuten kaaviosta 5 on nähtävissä, 83,8 % vastanneista aikoo käyttää erittäin tai hyvin todennäköisesti neuvontapalveluita tukihakuihin. Toiseksi suosituin neuvonnan kohde on kasvinviljelyn suunnittelu, johon neuvontaa aikoo todennäköisesti käyttää 72,1 % vastanneista. Metsätalouden palvelut sijoittuvat kyselyssä kolmanneksi 61,8 %:n osuudella. Neuvonta jalostusasteen noston (10,3 %) ja uusyritystoiminnan (7,4 %) osalta koettiin vähiten hyödylliseksi seuraavan kolmen vuoden aikana.

KAAVIO 5. Neuvontapalveluiden käyttö aihealueittain seuraavan kolmen vuoden aikana (n = 45)

Tilitoimiston ja ProAgrian tuottamia palveluita tullaan seuraavan kolmen vuoden aikana käyttämään eniten. Tilitoimiston palveluita tulee käyttämään joko erittäin tai hyvin todennäköisesti 72,1 % vastanneista (KAAVIO 6). Vastaava luku ProAgrialle on 69,1 %. Rakennussuunnittelijoiden tarjoamia palveluita aikoo käyttää joko erittäin tai hyvin todennäköisesti ainoastaan 19,1 % vastanneista.

KAAVIO 6. Eri toimijoiden neuvontapalveluiden käyttö seuraavan kolmen vuoden aikana.

Yhteistyö ja maaseutupalveluiden rooli

Kyselyn lopussa yrittäjiltä tiedusteltiin, miten todennäköisesti he aikovat tehdä erilaista yhteistyötä muiden maatilojen kanssa seuraavan kolmen vuoden aikana. Kuten taulukosta 3 nähdään, 76,3 % vastanneista aikoo tehdä urakointiyhteistyötä. Toiseksi suurin yhteistyön muoto (35,6 % vastanneista) oli yhteiset kalustohankinnat. Yhteisviljelyä aikoo harjoittaa 17,0 % vastanneista.

TAULUKKO 3. Tilojen välisen yhteistyön muodot seuraavan kolmen vuoden aikana

Yhteistyömuoto	Tilojen lukumäärä	Osuus vastanneista
Urakointi	45	76,3 %
Yhteiset työntekijät	4	6,8 %
Yhteisnavetta	3	5,1 %
Yhteisviljely	10	17,0 %
Yhtiöittäminen	0	0,0 %
Kalustohankinnat	21	35,6 %
Tilusjärjestelyt	1	1,7 %

Kyselyssä esitettiin myös ajatus tilatiimimallista, jossa eri alojen asiantuntijat muodostaisivat niin sanotun tilatiimin, joka auttaisi tilaa yhdessä. Tilatiimiä toivottiin yhdessä avoimessa vastauksessa erityisesti navetan suunnittelussa. Vajaa kolmannes (31,3 %) vastanneista koki tilatiimimallin tarpeelliseksi. Reilut kaksi kolmannesta (68,8 %) ei kokenut hyötyvänsä siitä.

Kyselyn lopussa oli avoin vastausmahdollisuus, jossa tiedusteltiin toiveita alueen maaseutupalveluiden suuntaan. Näistä vastauksista tuli esille se, että maaseutupalveluihin ollaan tyytyväisiä ja palvelun taso tulisi säilyttää. Lisää toivottaan mm. maatalousyrittäjien sparrausta, urakoinnin kohdentamista ja aikataulutusta alueellisesti sekä tuotantosuunnasta riippumatonta pienryhmätoimintaa. Lisäksi toivottiin aktiivista yhteydenpitoa.

3.2 Teemahaastattelujen tulokset

Haastateltavaksi valittiin kolmekymmentä henkilöä. Kolmen henkilön kohdalla haastattelu ei toteutunut, joten haastatteluaineistoa kertyi 27 haastattelusta. Haastateltavat sijaitsivat tasaisesti Kiuruveden, Keiteleen ja Pielaveden alueilla. Kaikki haastatellut henkilöt suhtautuivat myönteisesti ja avoimesti haastatteluun.

Haastateltu aineisto kuvaa hyvin alueen maatalousyrityksiä ja tuotantosuuntia. Noin kolmasosa haastatelluista oli maitotilayrittäjiä, toinen kolmasosa toimi lihantuotannon parissa (emot, sonnit,

siat) ja loput hevosten, lampaiden, koneurakoinnin, siemenviljantuotannon sekä perunan ja marjanviljelyn parissa. Kotieläintilallisilla oli luonnollisesti myös kasvinviljelyä ja useimmilla myös metsätaloutta tai muita liitännäiselinkeinoja. Kokonaan luomussa olevia tiloja haasteltiin neljä kappaletta ja muutamalla osa tuotannosta oli luomussa. Yritysmuodot vaihtelivat osakeyhtiöistä yhtiymiin sekä yksinyrittämiseen. Useimmiten yksinyrittävät olivat miehiä ja vaimot kävivät muualla töissä, mutta mukaan mahtui myös yksinyrittäviä naisia. Koulutustaustoina olivat maatalouden perustutkinto, agrologin tutkinto, ammattikorkeakoulututkinto muulta alalta tai muu koulutus, joka ei liittynyt alaan. Haastateltavien iät vaihtelivat 30 ja 60 ikävuoden välissä eli kaikki olivat vielä aktiivisesti yrittäjinä.

Aineisto tiivistettiin seuraavien aineiston käsittelyn pohjalta nousseiden otsikoiden alle:

- Neuvontapalveluiden käyttö
- Neuvonnan käytännön toteutus
- Tyytyväisyys neuvontapalveluihin
- Palautteen antaminen neuvonnasta
- Tilojen välinen yhteistyö
- Tilojen välisen yhteistyön onnistuminen
- Tulevaisuuden palvelutarpeet
- Tilusjärjestelyt
- Tilatiimimalli
- Odotukset maaseutupalveluille

Neuvontapalveluiden käyttö

Neuvonnan käyttö on tutkimuksen mukaan sekoitus omaa tekemistä ja eri tahojen neuvontapalveluiden hyödyntämistä. Myös muiden viljelijöiden ”vertaistukea” hyödynnetään useasti ammattimaisten neuvontapalveluiden ohella. Tähän on saatu ohjattua tukea hankkeiden pienryhmien sekä opintomatkojen kautta. Eräessä haastattelussa mainittiin luokkakavereiden kanssa perustettu pienryhmä, jossa kierretään ryhmäläisten navetoissa. Usealla haastateltavalla on käytössä omia ohjelmia, joita hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja kirjanpidossa. Aktiivisesta tiedonhankinnasta kertoo myös Luken tutkimusten hyödyntäminen.

Toisille itse laskettujen tietojen tarkistuttaminen neuvojalla on tärkeämpää kuin toisille. Perusteluna neuvonnan käytölle käytettiin ajansäästöä, oman tilanteen hallintaa, kustannussäästöjä ja vastuuvakuutusta. Palvelut on tutkimuksessa jaoteltu peltopuolen, eläinpuolen ja talouspuolen palveluihin. Muita palveluita mainittiin mm. metsänhoitoyhdistyksen ja rakennuspuolen neuvonta sekä SavoGrow. Neuvo 2020 järjestelmän tuki tuli esille muutamassa haastattelussa. Palvelu koettiin hyödylliseksi esimerkiksi rakennusvaiheen tukena.

Mulla on tuo Agrineuvoksen ohjelma ja sitten oon pyrkiny ite hyvin pitkälti ottamaan selvää noista asioista.

Jalostussuunnitelman teko on ulkoistettu, ei ole poltetta sonnilištojen kyttämiseen.

Vähän jalostetaan, että otetaan siltä neuvojalta ja sitten keneltä otetaan ruokinta-suunnitelma ja niitä vähän vatvotaan ja tehdään kultainen keskitie, jolla tehdään ruokinta.

Minä käytän hyvin vahvasti, mutta taas kun oltiin aloittelemassa niin minä puolenkymmentä muulta viljelijältä kysyin ajatuksia säilörehun määristä ja viljan määristä ja mitenkä he on toiminu.

No tuota, tästä nyt tätä kunnallista palvelua tuolta maataloustoimistosta oon aina kyselly Laukkasen Hannalta Keiteleen puolella kun tässä ollaan. Niin siitä oon kyselly aina apuja, jos oon tarvinnu, että mitä saa mihinkin aikaan tehdä ja jos tulee sellaisia kimurantti kysymyksiä.

Metsä: MHY:ltä suunnitelma ja käytännön jutut, joihin ei riitä kiinnostus eikä aika.

Toki yks (hanke) oli silleen, missä oli näitä digiosaajia ja tämmösiä. Niinkun somepäivitysten ja tämmösten neuvontaa.

Sivuelinkeinona koneurakointia, jossa voisi palveluita olla.

Urakointiin ei hyvistä neuvoista ole apua.

Peltopuolen neuvontaa on pääasiassa ostettu Wikli Groupilta sekä ProAgrialta. Neuvontaa on käytetty kokonaisvaltaiseen suunnitteluun, omien laskelmien tarkistamiseen, luomuviljelyn tueksi, ongelmallisten lohkojen kanssa, erikoiskasvien tuotantoon, kasvustokäynteihin ja maanäytteiden ottoon sekä analysointiin. Muutama henkilö mainitsi ottavansa itse säilörehunäytteitä ja käyvänsä tuloksia läpi rehutoimittajan kanssa. Viljelysuunnitelmat tehdään useimmiten itse.

Eläinpuolen neuvonnan palveluntarjoajien kirjo on peltopuolta laajempi, esimerkiksi seuraavat tahot mainittiin haastatteluissa: jalostusfirmat, ProAgria, Wikli Group, teurastamot, rehumyyjät, eläinlääkärit, meijerit, ja hankkeiden pienryhmät. Karjakerhon mukana oli käyty mm. opintomatkoiilla ja tilavierailuilla. Eläinpuolen neuvontaa on käytetty mm. eläinaineksen arvosteluun ja kehittämiseen, talouslaskelmien tekemiseen, rakennussuunnitteluun laajennuksen yhteydessä, ruokinnan suunnitteluun, eläinten terveydenhuoltoon, lypsylaitteiden testaamiseen, tuotannon suunnitteluun, tuotosseurantaan ja tukihakemuksien täyttämiseen.

Jalostussuunnittelu mainittiin haastatteluissa useimmiten tärkeänä palveluna. Pääasiassa se tehdään jalostusfirman toimesta (Faba, Semex tai Alta). Muutama henkilö haluaa tehdä suunnitelman itse, koska kokee itse tuntevänsä eläimet parhaiten, eikä koe saavansa ulkopuolisesta toimijasta hyötyä. Ruokinnan suunnittelu oli toiseksi eniten esille nostettu palvelu. Suunnitelmia saatettiin teettää usealla taholla ja itselle rakennettiin näistä mieluinen ruokintasuunnitelma, jossa oman käden jälki näkyy. Tyypillisimmin suunnitelmat teki ProAgrian neuvoja, teurastamon neuvoja tai rehumyyjä. Rehunäytteet otettiin pääsääntöisesti itse.

Talospuolen neuvontaa hyödynnettiin budjetin teossa, investointihakemuksissa, tukihaussa, sukupolven vaihdoksissa, kirjanpidossa, syysilmoituksissa, veroilmoituksissa, tilinpäätöksissä ja tulosanalyseissä. Neuvontaa ostettiin pääasiassa ProAgrialta, Maatililtä, Wikli Groupilta, tilitoimistoilta ja

muilta yksityisiltä toimijoilta. Myös kunnan maataloustoimiston palvelut mainittiin hyvänä apuna mm. tilanvaihdoksen yhteydessä. Osa haastateltavista hoiti kirjanpidon ja tukihaun itsenäisesti esimerkiksi Suonentiedon ohjelmilla, koska halusi pysyä tarkoin selvillä yrityksensä asioista. Erityisesti talouspuolen neuvonnassa hyödynnettiin neuvojan palveluita omien laskelmien tarkastamiseen. Tässä yhteydessä mainittiin myös vastuuvakuutuksen tuoma turva. Muutama haastateltu kertoi, että on ulkoistanut koko talouden tai suunnittelee sitä. Tällöin ei tarvitse itse muistaa tai jaksaa kaikkia asioita, eikä myöskään omissa laskelmissa olevia virheitä tarvitse pelätä.

Hinta tukihakemuksen tarkistamisesta on ollut pieni.

Esimerkiksi kun taloutta budjetoidaan niin tiedetään missä pittää mennä että se homma toimii.

Oon muistaakseni käyttänyt näihin tukihakuihin mitä on näitä muita tukia kuin maataloustuet. Mutta ne jää käytännössä hakematta, kun se pitäis tehdä ite.

Neuvonnan käytännön toteutus

Haastatteluissa käsitellyt neuvontatapahtumat ovat tapahtuneet pääasiassa tilalla ja lisäksi on viety papereita toimistoon. Aikataulujen sopimisessa mieluinen vaihtoehto vaikutta olevan palveluntarjoajan aktiivinen yhteydenotto. Ajankohdat ovat useimmiten päivällä, mutta myös ilta-aikaan pidettävät etäpalaverit mainittiin hyvänä palveluna. Palvelukohtaisia käyntejä on noin kerran vuodessa. Jalostussuunnitteluun, ruokinnan- ja tuotannosuunnitteluun liittyviä käyntejä on ollut 2-4 kertaa vuodessa. Tilakäyntien tärkeintä antia tuntuu olevan porukalla pohtiminen tuvan pöydän ääressä, navetassa tai metsässä.

Eläimiä ei voi videon välityksellä jalostuksellisesti ja ruokinnallisesti katsoa. Se on paikalla tapahtuva.

Rakentavat kirjanpitoa ja sitten istutaan porukalla pöydän ääreen ja ne esittelee ne omat näkemyksensä ja saa tehdä korjauksia, jos on eri mieltä ja kyseenalaistaa.

Se ei ole semmonen, että minä olisi taustalla istumassa sohvalla ja se käypi läpi ja se omatoimisesti mietiskelee.

Keskustellaan myös, mutta haluaa olla enimmäkseen kuunteluoppilaana, mitä ulkopuolisen silmät näkevät, mikä tässä voisi olla ratkaisua.

Oli se mikä tahansa, niin siinä sen parhaiten, kun käy sen kasvotusten läpi.

Tilakäyntien välillä on vaihdettu aktiivisesti tietoa puhelimen, sähköpostin ja WhatsApp:n kautta. Useimmat tarttuvat puhelimeen ja soittavat, kun on asiaa, eivätkä odota tilakäyntiä tai yhteydenottoa. Omalla aktiivisuudella vaikutetaan siihen, saadaanko ajankohtaisia ja konkreettisia neuvoja. Laskelmien pohjatiedot toimitetaan mieluiten etukäteen, jotta tilakäynnillä jää aikaa keskusteluun. Pohjatietoja on haettu myös tietokoneen etäkäytön avulla, jolloin neuvoja saa tarvitsemansa tiedot

haettua itsenäisesti. Etäkokousvälineistä Teams mainittiin tuttuna ja toimivana välineenä. Haastattelussa tuli esille pohdiskeluja, miten asioita voisi hoitaa enemmänkin etänä. Etäyhteyksien käyttöön suhtauduttiin varovaisen positiivisesti. Kuitenkin kasvokkain tapahtuvaa luottamuksen luomista painotettiin monessa vastauksessa. Etenkin ensimmäinen kontakti tulisi hoitaa "nokikkain".

Kanssakäyminen ei ole vaan yhden raportin ja yhden päivän juttu vaan jatkuvaa neuvontaa spostiviestittelyä ja tykkään itse siitä tavasta.

Jasuun gopro-kamera, wifi-yhteys tietokoneelle, toimisi varmaan myös.

Mutta sinne pystyy laittamaan vaan kuvaviestinä, ettei tartte ottaa kopioita tai mitään.

Saadaanko etäyhteyksillä vähemmällä porukalla enemmän hyötyä irti, aika ei mene tien päällä.

Tyytyväisyys neuvontapalveluihin

Neuvontapalveluiden tasoon ollaan hyvin tyytyväisiä, etenkin jos neuvojalla on mieluisa, helposti lähestyttävä persoonallisuus, kehittävä ote ja selkeä sekä suora tapa esittää omat ideansa sekä näkemysensä. Tiedonhankintaan ei yrittäjällä aina ole aikaa, joten neuvojan tiedonhankintataidot otettiin hyvin kiitollisena vastaan. Palveluista on saatu nopealla aikataululla konkreettista hyötyä tilan toiminnan kehittämiseksi sekä varmuutta omaan tekemiseen ja suunnitteluun. Erityisesti luomuneuvontaa ja -neuvoja kehuttiin kovasti. Asiakkaat arvostavat myös palveluntarjoajissa olevaa valinnan varaa. Tällöin on mahdollista valita itselleen sopiva palvelu tai henkilö, lisäksi palveluntarjoajan vaihtaminen on tarvittaessa helpompaa.

On ymmärretty, mitä haluan viljellä ja miten hommani teen.

On hyötyä, mutta riippuu, mitä sieltä on erehtynyt kysymään.

Eivät vaan silittele päätä ja haluavat viedä oikeasti tilaa eteenpäin.

Hyvää palvelua sai, joskin oli isotöistä ja kallista.

Joitakin hyviä on (neuvo), niin kuin yhtiöittämisprojekteja tai tämmösiä, mutta paljon on jonneinjoutavaa. Varmaan on tyytyväisiäkin, jotka ovat saaneet apua ja tukea neuvosta.

Kaikki ovat varmaan minua välkympiä, mutta lähipiirin tukiverkostosta saa käytännötason tietoa paremmin.

Epäonnistuneiden palvelukokemusten kertomukset kuvastavat sitä, että kahvinjuonnon aika neuvontapalveluiden yhteydessä on selvästi ohitse. Palvelumaksuille haluttiin laadukasta vastinetta, josta olisi konkreettista hyötyä. Moni oli päätenyt ratkaisuun, että säästää ajassa ja kustannuksissa, kun tekee asiat itse. Neuvontapalveluiden tehostamista kaivattiin monesta näkökulmasta. Neuvonnan

jälkeenjääneisyydestä sekä neuvojan epävarmuudesta ja nuoruudesta annettiin hyvin paljon palautetta. Neuvojilta kaivattiin tulevaisuusorientoitunutta asennetta nykytilanteen tarkastelun sijasta. Joissain tapauksissa neuvonta koettiin jäykäksi ja rutiinomaiseksi, jolloin siitä ei ollut hyötyä haastavammissa tilanteissa kuten tuotantosuunnan vaihdoksessa. Pelkät laskelmat eivät riitä, vaan yrittäjät kaipaavat nimenomaan tulkintaa ja uusia ideoita. Neuvojen vaihtuminen tuntui ärsyttävän monia ihmisiä ja erityisesti silloin, kun joutui luopumaan hyvästä tyypistä, jonka kanssa jutut olivat menneet yksin. Koettiin turhauttava selittää samat asiat uusille ihmisille. Neuvojan osaamisen ja persoonallisuuden lisäksi eniten negatiivista palautetta sai hinta-laatusuhde. Yrittäjät kokivat tekevänsä lähes kaiken työn itse ja maksavansa osittain turhasta. Erityisesti Neuvo2020 rahoitus on koettu palveluiden tyrkyttämisenä, vaikka niille ei ehkä yrittäjän mielestä ole ollut todellista tarvetta. Myös kaupallisten toimijoiden palvelua arvosteltiin suppeaksi ja epäluotettavaksi. Huonoksi koettujen neuvontakäyntien jälkeen on jäänyt epävarmuus siitä, että saiko kaikesta oleellisesta neuvoja vai jäikö jotain saamatta tai tuliko jotain ymmärrettyä väärin.

Neuvo-rahalla tuetaan ihan järjettömiä ja tarpeettomia palveluita.

Siinä on aika iso työ, kun rätnää, paljon järkevämpi tehdä itse, kun käyttää maksullista asiantuntijaa siinä vaiheessa on helpompi ratkaisu.

Niitä ei olla aktiivisesti tuotu esille, mitä lisätukia ja toimenpiteitä olisi ollut saatavilla, joista olisi lisäeuroja saanut.

Jos on hyvä neuvoja, niin on mukavaa, mutta on kyllä vaihtanut, jos on siltä tuntunut, että kaikista ei ole saanut rahoille vastinetta.

Viime vuoden lopulla työläännyn siihen, kun on muutakin tekemistä kun jorista omat jutut.

Mutta mulle jäi ihan sellainen olo, että maksan tyhjästä.

Pienillä paikkakunnilla ei oo ihan joka päivä palvelua saatavilla.

Ei olla koettu tarvetta iänikuiselle istumiselle ja spekuloinnille.

Neuvoja valitaan maineen mukaan, millaisessa huudossa on kylillä.

Meillä oli hevosia ja hän niinkun ei ymmärtänyt hevosia ollenkaan. Hän tuli lehmäasioita hoitamaan, mutta hevoset oli vastenmielisiä.

Mutta kun on kyse neuvonnasta, niin en minä siitä asiasta paljoa ite tiä, niin en tiedä jättääkö sitten jotain neuvomatta.

Palautteen antaminen neuvonnasta

Neuvonnan palveluista on enimmäkseen uskallettu antaa rohkeasti palautetta esimiestasolle. Palautetta annettiin yleisimmin hinnasta, palvelun tekijöistä sekä aikatauluista. Vastauksista selviää, että keskusteluyhteys on useimmiten avoin ja neuvonnan tarjoajat ovat ottaneet palautteen hyvin

vastaan. Korjaavia toimenpiteitä ja kehittämistä on tehty palautteen perusteella hyvässä yhteishennessä. Muutamit henkilöt kokevat palautteen antamisen vaikeaksi, mutta yleensä täsmentävät, että syynä on omat luonteenpiirteet eikä palveluntarjoajan asenne. Osalla on kielteinen asenne neuvontaa kohtaan ja palaute jää oman piirin sisäiseksi jurputukseksi, mikä purkautuu tämän kaltaisissa tutkimuksissa melko railakkaastikin. Joskus palaute jää myös antamatta ja "äänestetään jaloilla".

Negaa silloin, kun puntarointiin, mitä tällä saavutetaan ja mitä ollaan vuosien aikana vastinetta rahalle saatu.

Ehkä ois pitänyt antaa palautetta tai ois pitänyt antaa palautetta.... Kun en minä silloin tosiaan herkästä halua sanoa, mutta kuitenkin haluan sen tietyn palvelun itelleni. Mutta en minä ole mikään sellainen kovaääninen vaativakaan yleensä.

Palautteen antaminen ja neuvonnan laatu sekä hyödyt todettiin olevan myös oman aktiivisuuden varassa. Mikäli asiaan ei jaksa paneutua, niin silloin on omaa syytä, jos maksaa turhasta. Muutamista vastauksista tuli selkeästi esille, että aika ei riitä palveluiden hyödyntämiseen tai neuvontakäynteihin valmistautumiseen. Myös tietynlainen kiltteys paistoi vastauksista eli neuvojalta ei vaa-dittu mitä haluttiin eikä kehdattu antaa palautetta. Vaativa asiakas koki itsensä hankalaksi asiakkaaksi, mutta todellisuudessa hän kaipasi suorasanaista palautetta ja vahvoja mielipiteitä.

Neuvonnan pitäisi keskittyä siihen, että esim. rakennusinvestointia, mikä on tilanne vaikka viiden vuoden kuluttua. Toinen mihin voisi keskittyä, on tilatasolla pitäisi valmistautua siihen, että muutosnopeus on tosi nopeaa.

Tuo raha (neuvo) pitäisi antaa joka tilalle suoraan, vaikka suhteena liikevaihtoon tai tuotantoon.

No ehkä niistä hankkeista on ollut enemmän konkreettista hyötyä kuin varsinaisista neuvontapalveluista.

Sitoutetaan työntekijöitä (neuvojat), jotta ne pysyivät töissä. Näin niistä tulisi asiantuntijoita, kun ne tekee pitkää uraa. Ihmisestä on kiinni, kenelle neuvonta on kutsumus.

Ainakin siinä valintahetkellä, kun jotakuta (neuvojaa) valitsee, niin olis tärkeä ottaa myös viljelijöitä siihen työpaikkahaastatteluun, jotta siinä sais viljelijät vähän jututtaa ja nähdä minkälainen ihmisenä on se ihminen.

Alueella on niin lastenkengissä viljely, eikä neuvontaa osata käyttää sillä tavalla tarpeeksi. Oma kokemus neuvonnasta on, mitä yksinkertaisemmaksi sen pystyisi teemmään, niin aina parempi mutta sekään ei kaikille käy.

Eri mies tuolta kokonaan, joka hoiti meille kaverina tämän tilanvaihdosasian. Maksettiin hänelle siinä, että siinä nyt jäi vähän se tämä kunnallinen neuvonta vähän vähemmälle. Paitsi nyt tietysti tuo Hanna tuosta maataloustoimistosta päivitti ne peltotiedot sieltä ja ne karjan poistumiset ja ne kaikki muut ilmoitukset sitten sinne Ruokavirastolle. Mutta semmosia oon kyllä vähän kuullu muualtakin, että nämä tilanvaihdosasiat

tahtoo olla vähän semmosia. Tietysti kun ne voi viljelijöiden suhteen olla kivistäviä aina nämä tilanvaihdosasiat ja hankalia ja aika pitkäkestoisiaakin. Ehkä jonkinlainen jälkiseuranta, että ois joku soitto tai kysely, että onko saanu tehtyä ja näin.

Oma asia on huolehtia, että tulee loppuun asti tehtyä, mille oma tarve on.

Päätös jää aina itselle.

Olen hankala asiakas, kun tarvitsen oikeasti osaavan, joka uskaltaa sanoa suoraan, eikä kiertele asioita.

Tilojen välinen yhteistyö

Koneyhteistyö nousi vastauksissa yleisimmäksi yhteistyön muodoksi. Koneyhteistyön laajuus sekä toimintatapa vaihtelivat muutamista tilojen yhteisistä koneista koneurakointipuolen osakeyhtiöön. Yleensä yhteistyötä tehtiin yhden tai kahden naapurin kanssa, mutta kuudenkin tilan yhteistyön vaikutettiin toimivan hyvin. Jonkun verran yhteistyötä harjoitettiin sukulaisten välillä, mm. isät, appiukot ja veljet mainittiin, mutta valtaosa yhteistyöstä tapahtui naapureiden tai jopa kauempana asuvien kaverien välillä.

Tyypillisin koneyhteistyön muoto liittyi rehuntekoon, mikä johtuu nautakarjataloutta harjoittavien tilojen suuresta määrästä alueella ja luonnollisesti myös haastateltavien joukossa. Lisäksi mainittiin, että yhdessä naapuritilojen kanssa on ostettu mm. ajosilppureita, noukinvaunuja, lietevaunuja, syväjyrsimiä, jyriä, kivikoneita, lumilinkoja, kesantomurskaimia, kärkyjä sekä telakaivuri, dumpperi ja puihuri. Yhteiset koneet on ostettu muutaman naapuritilan kanssa usein erillisen yhtiön omistukseen. Yhteisomistus vaikuttaa lisääntyneen viime vuosina liittyen joko laajentamiseen tai sukupolvenvaihdoksiin. Koneyhteistyön myötä työt on saanut tehdä hyvällä konekalustolla tilakoosta riippumatta ja työmaalle on saatu enemmän työvoimaa sekä konekanta.

Säilörehunkorjuu kokonaan yhtiötetty omaksi yhtiökseen maatilan ulkopuolelle, osakeyhtiömuotoinen koneasema toisen ... maatilan kanssa.

Haastateltavien joukossa oli vain muutamia henkilöitä, jotka halusivat tehdä kaiken omien koneiden kanssa. Hyvän kaverin löytäminen sekä tilojen erilaiset tarpeet koneiden suhteen ja koneiden kunnossapidon toimivuus nähtiin esteinä yhteisomistukselle. Yhteistyön etuja ei näissä tapauksissa nähty, mutta pääsääntöisesti koneyhteistyöhön suhtauduttiin hyvin positiivisesti ja sen laajentamista pohdittiin.

Mutta sitten sekin on semmosta, että ketä haluaa kaveriksi siihen koneporukkaan.

Antoisinta on, että koneet ovat puolet halvempia ja työt tehdään myös kimpassa.

Yhdessä tekemisen meininki, koneet huolletaan kimpassa, niin ne tulee paremmin tehtyä.

Meillä oli jo viiskymmentäluvulla eli 70 vuotta ollu koneyhteistyötä eli ihan ollaan lapsesta asti kasvettu siihen asiaan

Koneiden yhteiskäyttö vaihteli yhdessä tekemisestä koneiden vuorottaiseen käyttöön. Säilörehun korjuuta tehtiin porukalla tai työ jaettiin esimerkiksi niin, että yrittäjä itse niittää ja vieras ajaa siiloon ajosilppurilla. Urakoinnin käyttöä perusteltiin oman terveyden, ajan säästämisen tai koneinvestointien näkökulmasta. Urakointia hyödynnettiin mm. paalaukseen, kivenkeruuseen, lietteen levitykseen ja multaukseen, karhotukseen, ojien reunojen niittoon, kyntöihin, kaivinkonetöihin, kuivalannan levitykseen, lumen auraukseen, rankojen ajoon ja hakkeen tekoon. Haastateltavien joukossa oli myös useita, jotka itse tarjosivat urakointipalveluja enimmäkseen rehuntekoon ja maanrakennukseen.

...meillä on maa- ja kotitalousseura, jossa on vuokrakoneita ja on puimuri, jossa on seuran kuski ja ne niinkun tuntitaksalla pui..

Jos meillä on kone hajonnut, niin naapuri tekee urakointia ja on tullut urakoimaan.

Jos sais rehua tehdä joltain kasvinviljelytilalta ja antais lietelantaa siihen niin kun sitä tulee omasta takaa.

Koneyhteistyön lisäksi mainittiin myös yhteistyön tekeminen eläinpuolella mm. poikimisissa naapuriapua, yhteinen jalostusori, rehunkauppa ja eläinkauppa tai eläinten vaihto tilojen välillä eläinaineksen kehittämiseksi. Lisäksi mainittiin kuivuriyhteistyö, peltojen ja laidunten yhteiskäyttö. Muutamia yhteisnavettasuunnitelmiakin näkyy alueella olevan.

Työntekijöiden vaihtoa on useilla tiloilla harjoitettu ja jotkut toivoivat tätä tapahtuvat enemmänkin esimerkiksi hankkimalla yhteinen työntekijä naapurin kanssa. Työntekijöiden löytämiseen kaivattiin apua, koska tarvetta tuntui olevan. Kriittisemmin yhteistyöhön suhtautuvien mielestä palveluja on parempi ostaa kuin tehdä yhteistyössä. Tarvetta yhteistyöhön saattaisi olla, mutta sen käynnistämiseen ei riitä aika eikä resurssit.

Yksi tila olisi halunnut ostaa sonnivasikoita, mutta viime vuonna kävi jo lehmäpuolellakin, että tilanne oli varsin kysyntävoittoinen.

Pitää mieluummin sellasena, että yksi ihminen hoitaa ja käyttää enemmän urakoitsijaa.

Puolikaskin (työntekijä) voisi olla todella järkevä vaihtoehto.

Työntekijöihin voisi tarvita jonkun välittäjän, mutta ei urakoitsijoille.

Vastauksista välittyi alueen hyvä yhteishenki viljelijöiden välillä ja alttius auttamiseen tarvittaessa. Tilojen välillä tapahtui paljon merkityksellistä tiedonsiirtoa mm. markkinoinnin ja viljelyn osalta sekä muuta "tiivistä ajatustenvaihtoa", jota myös vertaistueksi kuvailtiin. Yhteistyön koettiin myös helpottavat yksinäisyyttä ja ehkäisevän tilasokeutta, jota ilman työntekijöitä pakertava viljelijä saattaa kokea. Huolena nousi esille viljelijäverkoston harveneminen alueella. Pitkän linjan yhteistyökuviot loppuvat, kun naapuri eläköityy tai lopettaa.

Kyllä täällä on sitä naapuriapua ja on ollut enemmänkin ennemmin.

Toinen mikä rajoittaa tuolla persekorvessa on tilojen määrä. Niitä on liian vähän.

Vertaistuki lähellä ja näistä toisista viljelijöistä on tullut tosi hyviä ystäviä.

Yhteiselle tilojen välisille hankkeille pitäisi olla tukea saatavilla, jossa olisi kehitettävää.

Tilojen välisen yhteistyön onnistuminen

Yhteistyön onnistuminen jakoi mielipiteitä laidasta laitaan. Osalla kaikki sujuu kuin unelma ja yhteistyö on hyvin antoisaa, kaikki voittavat eikä kustannuksia tarvitse jakaa tarkasti. Yhteistyön ennustettiin jatkuvan entisellään tai laajenevan. Etuina mainittiin mm. kustannusten alentaminen, tehokkaampi korjuu, hyvät koneketjut, työajan riittävyys ja työvoiman saanti. Hyvän yhteistyön takana vaikuttaa olevan ystävyyssuhde, pitkäaikainen yhteistyö tai hyvät sopimukset. Rahaa ei onnistuneissa yhteistyökuvioissa vaikuta liikkuvan kovinkaan paljon, vaan korvaukset tapahtuvat työpanoksia vaihtamalla. Esille nousi myös kerran vuodessa tehtävät konekimpan "*tilintasausiltamat*", joissa keskusteltiin mahdollisista laskutuksista, perusteista ja summista. Vastauksissa korostui henkilökemioiden merkitys, suullinen sopiminen ja luottamus kumppaneihin. Parhaimmillaan yhteistyö on sitä, että työt tehdään yhdessä ja koneiden hajotessa ne korjataan yhdessä. Peltotyöt ovat ikään kuin yhteistä tekemistä, eikä kunkin tilan omia töitä yhteisillä koneilla. Toimivaa yhteistyötä tehtiin myös sellaisten yritysten välillä, joiden rehuntarpeet ja sensongit eroavat hieman toisistaan. Eri tuotantosuuntien välisistä yhteistyömahdollisuuksista ei ehkä ollut kovin vankkaa käsitystä, mutta mahdollisuuksia kyllä pohdiskeltiin.

Ajatusmaalima kun on sama, niin käytännön asiatkin kohtaavat.

Porukalla käydään sählyä pelaamassa. Kyllä sen siellä tietäisi, jos joku ei toimi.

No yks mikä on, jos aatellaan antosuutta ja toimivinta on se, että jos kone hajoaa meidän tässä porukassa, niin meillä on semmonen periaate, että se laitetaan porukalla kyllä kuntoon. Siihen ei jää yksin tussaroimaan sitä kuntoonlaittoa, vaan se yhdessä saadaan taas liikenteeseen.

Näkemyseroja hankinnassa, mutta aina töitä tehdessä on puhallettu yhteen hiileen ja kaikki ovat antaneet täyden panoksen.

Yhtiösopimuksessa on 35 kohtaa, joista kohdassa 18 lukee, että yhtiöjäsenet pyrkivät olemaan parhaansa mukaan nussimatta yhtiötä nurin. Yksinkertaisesti kirjoittua. 33 ja 7 lukee, että parhaansa mukaan ovat kusematta toisiaan silmiin.

Meidän seudulla on vielä toimiva maamiesseura, sehän on yksi helkatin hyvä systeemi. Seuralla on myös kuski, joka ajaa niitä omilla traktoreillaan. Kun sille soittaa, se tulee, jos ei ole muualla kivenkerruussa, niin se voi tulla jo vartin päästä.

Ongelmallisina kohtina yhteistyön osalta nousivat esille koneiden kunnossapito ja käyttötapa, pelto-
töiden aikataulutus, kustannusten ja hyötyjen epätasainen jakautuminen, yhteistyön laatu sekä peli-
sääntöjen puute tai niiden epäselkeys. Vastauksissa korostui erityisesti sesonkien samanaikaisuus
lypsykarjatilojen välisessä yhteistyössä eli kumman tilalla työt aloitetaan. Muutamassa kommentissa

tuli ilmi, että yhteistyöhön ei ole edes halua, koska on kuultu niin paljon epäonnistuneita koneyhteistyöjuttuja. Pidettiin helpompana laskun maksamista avillisenä, tällöin työ on kuitattu eikä jäädä kenellekään velkaa eikä seuraa ylimääräisiä puheita.

Kun ei kaikki oo semmosia samanlaisia koneenpitäjiä kun joku toinen on, että ei oo tarkkana.

Oma kone on oma ja tietää, kuka syyllinen, jos kone ei ole kunnossa.

Jos käytämme konetta enempi ja maksetaan enemmän ja toinen ei saakaan just, kun haluaa, niin nehän ne on pahimpia vinkujia ja vankujia, joilla on aikaa.

Ollaan ainut maidontuottaja tällä kylällä.

Vanha sanonta: ihan paras kun ei ole muuta yhteistä kuin ilmansuunnat naapureiden kanssa.

Tulevaisuuden palveluntarpeet

Lähimmän kolmen tai viiden vuoden sisällä tapahtuvien palveluntarpeiden muutosten pohdinta vaikutti olevan haastavaa. Suurin osa tuumi pysyvänsä nykyisissä palveluissa. Muita palveluntarjoajia kyllä seurattiin ja kuunneltiin kommentteja toiminnasta. Erityisesti katse tuntui olevan yksityisissä palveluntarjoajissa. Myös eläinlääkärrien tulevaisuudessa tarjoamat neuvontapalvelut nousivat esille. Oma tiedonhankintaa ja muiden viljelijöiden tukea nostettiin useassa haastattelussa esille.

Kokonaisuuden kannalta parempi pysyä tässä...

Aika paljon viljelijältä viljelijälle on ollut tieto, ehkä eniten.

Luotan ystävääni googleen sekä muiden maanviljelijöiden sekä lampurien kokemukseen, että jos heiltä kyselee.

On tässä lähellä, kylällä ihan yksi kirjanpitäjä, jota moni on suositellut sitä.

Neuvonnan summa on kuitenkin niin marginaalinen koko pomsista, etten ala vaihtamaan ja kilpailuttamaan.

Tulevaisuuden askarruttavia kysymyksiä olivat uusien yhtiöiden perustaminen, ruokinnan suunnittelu, veroneuvonta, Atk-laitteistojen päivitys ja kotiverkon suunnittelu, villiyrtilt, luomu, turvemaiden käyttö, tulevaisuuden tuotannon volyymit (tuotantomäärien vähentäminen ja kasvattaminen), pellon kasvukunto, peltojen pinta-alat ja suojavyöhykkeet, erikoiskasvien tuotannon kehittäminen, rakennussuunnittelu laajentamisen yhteydessä, energiasuunnittelu, tuet uudella ohjelmakaudella, sivuelinkeinot, suoramyynti, tilojen välinen yhteistyö, tuotantosuunnan vaihto, verosuunnittelu tuotannon alasarjoavaiheessa, eläköityminen ja sukupolvenvaihdos. Lisäksi kaivattiin henkistä tukea ja enemmän vertaistukea. Neuvontapalveluiden saatavuus oli hyvin tiedossa tai tieto helposti löydettävissä, mutta alueen viljelijäverkostosta kaivattiin lisää tietoa. Myös hiiliviljelyn neuvonnan tarjoaja pohditutti.

Siihen (hiili) ainakin tarvitsis neuvontaa.

Minä oon koittanu itteni pitää siitä asiasta niin pihalla kun vaan voin (hiili). Sitten kun on viisaammat miettineet sen asian niin valmiiksi, että siinä ei ole enää tulkinnan mahdollisuuksia sitten minä rupean siihen ottautumaan.

Varmasti hiilikurssi ja koulutus käydä, mutta en ole ihan lähiaikoina siihen menossa.

Se on enemmän Etelä-Suomen asia, jossa on enemmän osaamista maaperän kuntoon, eikä ole tarkemmin miettinyt, mistä palvelun hakee.

Se on jollain viljelijällä on jotain mitä vois kaupallistaa, eikä oo oivaltanut mitenkä sen tekis.

Joku maanviljelijäsivusto, josta löytyisi esim kaikki tuottajat.

Välitä viljelijästä-hankkeen tyyppistä tarvitaan, kun uutisissa viljelijät tuhoa maan ja on ahterista.

Kyllä minä ajattelen noita maitotiloja, että kuinka ne jaksaa kaiken (hiili).

Kanava EU:hun ja suomalaisiin meppeihin pitäisi olla Pitäisi olla todella ajanhermolla olevaa porukkaa.

Ehkä maatilarakentaminen on sellainen, että niihin erikoistuneita neuvoja ei ole käytössä.

Kunhan uusi ohjelmakausi selviää, se tulee antamaan suuntaviivat myös neuvonnalle.

Tilusjärjestelyt

Tilusjärjestelyt herättivät haastateltujen keskuudessa enemmän epäilyksiä kuin intoa. Suurin osa totesi, ettei sellaisesta ole kukaan puhunut eikä niille täten ole tarvettakaan. Muutamat tuumailivat, että joitain lohkoja voitaisiin vaihtaa ja täten parantaa lohkorakennetta. Toisaalta peltojen ostaminen koettiin mielekkäämpänä kuin vaihtaminen. Luoteis-Savon peltojen todettiin olevan yleensä lähellä pihaa ja naapurien kaukana, joten tilusjärjestelyistä saatava hyöty ei välttämättä ole suuri.

Huolta herätti mm. luomutuottajien ja tavanomaisten tuottajien välillä tehtävät tilusjärjestelyt sekä niistä mahdollisesti seuraavat sanktiot luomuviljelijälle. Järjestelyjen käytännön toteutus, peltojen erilainen taso ja hyötyjen punnitseminen näkyivät vastauksissa.

Niissä ei saa kohtuuttomasti hävitä kukaan eli pitäis saada sillä tavalla se homma toimimaan.

Meneekö hehtaari hehtaarista vai miten?

Eihän siinä tarvitsisi vaihtaa suuriakaan määriä maita keskenään kun siinä paranis lohkorakenne ihan huomattavasti.

Tilusjärjestelyt olisivat varmasti tarpeellisia ja ajankohtaisia, mutta niissäkin voi olla tunnesiteitä.

Tilatiimimalli

Tilatiimin toimintamalli osoittautui melko vieraaksi käsitteeksi haastateltaville. Joillakuilla oli tilatiimistä tai muusta neuvojien yhteistyöstä kokemusta. Ajatuksena usean neuvojan välinen yhteistyö otettiin positiivisena asiana vastaan. Tilatiimimallia pidettiin pääasiassa isojen tilojen toimintamallina. Lähes kaikista vastauksista nousi esille porukalla keskustelun tärkeys ajansäästön sekä tarkemman ja syvällisemmän tiedonvälityksen näkökulmasta. Mallista nähtiin saatavan myös taloudellista etua sekä konkreettisempaa neuvontaa. Hyvinä neuvojapareina nähtiin ruokinnan suunnittelijan ja viljelysuunnittelijan yhteinen tilaisuus. Myös talousneuvonnan osajan, eläinlääkärin, teurastamon neuvojan osallistuminen yhdessä muiden kanssa neuvotteluihin nostettiin esille useassa haastattelussa. Joissain vastauksissa pohdittiin, että voisiko yksi neuvoja kertoa samalla kertaa jonkin asian usealle tilalle esimerkiksi kirjanpidon salaisuuksien avaamisen. Lisäksi kaipailtiin palvelua, jonne voisi jättää yhteystietonsa ja askarruttavan kysymyksen, johon vastattaisiin monialaisesti.

Ehkä semmoselle tilalle siinä on se kynnyks, että viljelijä siihen suostuu ja tulee ikään kuin siihen neuvonnasta seuraavaan askeleeseen.

Investointeihin on hyvä saman pöydän ääreen saada useampi asiantuntija.

Joku voisi huomata, jos viljelijä esittää asian huonosti ja kertoa muillekin.

Muutenkin pitäisin sitä, jos olen itse... kaikesta vastaa itse, ketju viljelysuunnitelmasta maitoon, kaikki tavallaan selvä, mutta helpottaisi, jos olisi neuvojat kaikki samassa ja voisivat sanoa huomiot eläimissä, että tarvitsevat tällaiset rehut ja käytäisiin uudistus-eläinten tarve.

Jos tilalla tulisi joku katastrofihomma, niin sellaisessa varmaan olisi tiimi tarpeellinen Tilan kriisitilanne, talous, henkinen jne, joka auttaisi jaloilleen.

Tilatiimin kohdistui melko vähän negatiivista palautetta johtuen todennäköisesti toimintamallin vieraudesta. Vastauksissa nousi esille ylimääräisen hallinnon pelko, liian raskas toimintamalli, palvelun kalleus sekä tarpeettomuus erityisesti pienille tiloille. Neuvojatiimin konkreettiset hyödyt jäivät pohdinnoissa epäselviksi. Joku nosti esille myös yksilön vastuun katoamisen. Toimintamallista kuuleminen herätti osassa haastateltuja kiinnostusta ja ahaa-elämyksiä siitä, että noinkin se kannattaisi itsekin toimia.

Mutta periaatteessa, jos se viljelijä joka tapauksessa käyttää ne kummatkin ihmiset pihassaan, jotka eivät tiedä toistensa toiminnasta mitään. Niillähän pitäisi olla kummallakin logiikka. Niihen pitäisi pystyä kirjallisesti viestittämään.

En osaa sanoa, mutta en ainakaan tyrmää.

Niin, eihän se olis hassumpi.

Tuota en ole ite edes miettinyt koskaan, että saattaa olla että vähän omaan-kin toimintaa tuosta ottais jonkun mallia vähän. En oo ite edes tullut mielti-neeksi noin syvällisesti asioita, että siinä vois käyttää neuvoja vähän niin kuin yhtä aikaa.

Mutta en minä tiä olisko.. mutta en edes tiä että koenko minä edes tarpeelli-sena sitä.

Joskus ehdotin tällaista, mutta se ei millään passannut, että olisi 2-3 neuvojaa eri osa-alueilta. Olin aikaa edellä ja se tuli yllättäen.

Odotukset maaseutupalveluille

Maaseutupalvelut saivat paljon positiivista palautetta helposti lähestyttävästä, avuliaasta ja neuvo-vasta ilmapiiristä sekä viljelijän puolella olemisesta. Palveluissa on mukavia ihmisiä töissä, jotka pa-nostavat hyvään neuvontaan ja tiedon hankintaan sekä välittämiseen. Hyvää palvelua on saatu mm. vuokrapeltokuvioihin liittyvistä asioista, tukiasioista ja sairausloma-asioissa. Tupailtoja keuhuttiin muutamassa vastauksessa sekä kaipahtiin kunnalta aktiivista otetta viljelijöihin päin ja keskustelu-käyntejä tai -soittoja. Vastauksissa sivuttiin myös lomitusta. Palaute lomituksesta oli positiivista ja negatiivista. Eniten harmitti, jos lomittaja ei tullut töihin tai ei osannut hommiaan.

*Maaseutupalveluita pitää kehua. Sieltä saa ihmisen kiinni ja ovat aidosti viljelijän puo-
lolla ja eivät ole virkamiesmäisiä. Ottavat asioista selvää ja jos eivät tiedä, neuvovat,
minne kannattaa yhteydessä olla.*

Jos se sellaisena säilyy, niin minulle on ainakin hyvä homma.

Kai se on neuvontaa, kun asia tehdään helpoksi.

Minun mielestä Kiuruveden maataloustoimistosta on kyllä saanu avun.

Sen minä voin nyt sanoa kyllä, että ei ainakaan tästä Keiteleen osalta ole mitään ne-gatiivista ollu.

Kehittämiskohteina nostettiin esille enemmän panosta yhteistyökuvioiden järjestämiseen (naudanli-hantuotanto, koneyhteistyö ja tilayhteistyö), yhtiöittämisen neuvontaan, kotimaisten ja ulkomaisten työntekijöiden sekä palveluntarjoajien etsinnässä avustamiseen, vuokrasopimusten uusimiseen ja säädösten sekä byrokration kiemuroiden neuvontaan. Eniten mainintoja liittyi ”*porukoiden naittamiseer*”. Tämän tueksi kaivattiin listaa, josta löytyisivät kaikki alueen osaajat, tarvitsijat ja viljelijät. Pakettipelloista ja harvenevasta viljelijäverkostosta oltiin huolissaan sekä pohdittiin, että voisiko kunta puuttua niihin. Monesta vastauksesta kävi ilmi pelko siitä, että palveluita supistetaan. Toimin-nasta ja maatalouteen liittyvistä asioista haluttiin myös lisää tiedottamista, esimerkiksi lehdissä.

Neuvonnalla voisi olla parempi käsitys porukasta, jonka tarpeita voisi yhdistää.

Muiden tilojen ajatuksia ei tiedetä. Tässä tietää vaan parin kolmen kilometrin sisällä olevat tilat ja mitä ne suunnittelevat.

Viljelijät ovat aika yksinäisinäisiä puurtajia, sillä tavalla ettei luontaisia tapaamisia sillä tavalla tule niin kuin saman alueen viljelijöiden kesken.

Jos on kauempana esim. konehankinta suunnitteilla, voisi sen kanssa kimppaan lähteä.

Mutta kyllä se tietysti voisi olla, että tavallaan semmonenku varmaan kaikkia maaseutuyrittäjiä palvelisi, jos kaikista näistä tärkeimmistä mitä pitää Ruokavirastolle tehdä ja näitä ilmotuksia niin eihän se haittais, vaikka siltä jotakin sähköpostimuistutuksia tulis niin ne varmasti muistais kaikki hoitaa.

No, lähinnä jos ois jotain tarvetta niin ainakin semmonen palveluna että osaisivat sieltä ohjata jos jotain kysyis palveluna.

Mutta tärkeintä on tiloille ehkä semmonen kiertävä, että neuvoja kävis juttelemassa viljelijöiden kanssa.

Se ois hyvä semmonen siinä määrin hyvä viljelijöiltä kysyä, että suorittaako he jotain urakointia vai oisko niihin jotain tarvetta.

Pitävät ammattilaisista huolta, etteivät lähde muualle töihin. Ei ylityöllistetä niin pahasti, että uupuvat työssään.

Kaupungin omiakin maita saattaa olla pajulla, onko se järkevää, vai voisiko niitä lähimmälle viljelijälle vuokrata.

No sen minä voin sanoa näistä peltoviljelyasioista, että nämä pinta-ala muutoksethan ne ihmetyttää meitä. Sitten kun tulee uusia digimittauksia niin se pinta-ala voi vaihdella suuntaan ja toiseen. Niin tuota, se on siis todella rasittavaa semmomen ettei niitä saada pysymään pilkulleen siinä samassa.

Maaseutupalveluiden homma voisi olla läpinäkyvämpää, ainakin maaseutusihhteereillä.

Olisi hyvä, että jatkaisivat neuvontapalveluhommia, että eivät lopettaisi sitä. Ainakin, että se pysyisi palvelut tuolla tasolla.

Neuvonnan tärkein tehtävä on pysyä kehityksen mukana ja justuinsa muuttuvassa ympäristössä, kun tämä muuttuu koko ajan

4 POHDINTA

Kyselytutkimuksen vastauslinkki toimitettiin sähköpostitse maataloille Luoteis-Savon maaseutupalveluiden kautta. Alueella on yhteensä n. 650 maatilaa, joista kyselyyn vastasi useammasta muistutuksesta huolimatta ainoastaan 68. Vastausprosentti on kymmenen luokkaa, josta johtuen kyselytutkimuksen tulokset ovat suuntaa antavia, eikä niistä voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

Eniten neuvontaa käytettiin tukihakuihin sekä kasvinviljelyn ja ruokinnan suunnitteluun, joista tyytyväisimpiä oltiin tukihaun palveluihin. Kotieläinpuolen palveluihin (ruokinnan suunnittelu ja jalostus) oltiin hieman tyytyväisempiä kuin kasvinviljelyn suunnittelupalveluihin. Metsätalouden palveluissa koettiin parantamisen varaa. Yksityisten neuvontapalveluita tarjoavien yritysten ja tilitoimistojen tarjoamaan palveluun oltiin tyytyväisimpiä.

Tulevaisuudessa tarvitaan eniten tukihakuun liittyviä palveluita. Kasvinviljelyn suunnittelu, metsätalous ja ruokinnan suunnittelu ovat myös tulevaisuudessa suosittuja. Sukupolvenvaihdoksiin ei tukea paljon tarvita, joka kertoo siitä, ettei vastaajajoukossa ole vaihdoksia juurikaan tulossa. Tilitoimistojen ja ProAgrarian palveluita aiotaan käyttää todennäköisimmin.

Teemahaastatteluihin osallistui 27 henkilöä, joka on hankkeen tavoitteen mukainen (20-30). Haastatteluissa oli mukana hyvin erilaisia maataloja mm. koko ja tuotantosuunta huomioiden. Haastatteluissa kävi myös ilmi, että mukana oli hyvin eri tavalla ajattelevia ja eri maatalon elinkaaren vaiheissa olevia yrittäjiä. Haastattelututkimuksen tuloksia voidaan pitää kattavina ja kuvaavan aluetta luotettavasti.

Neuvontapalvelut ovat sekoitus omaa tekemistä ja eri tasoista ostettavaa palvelua. Muiden viljelijöiden vertaistuki nousi useassa kohdassa esille tärkeänä ”neuvontamuotona”. Tutkimuksessa käsitellyt neuvontapalvelut olivat pääsääntöisesti pelto-, eläin- tai talouspuolelta. Eläinpuolen neuvontapalveluiden käyttö oli selvästi laajakirjoisinta ja siihen liittyi paljon omatoimisuutta. Neuvo2020-järestelmä tuli esille joissakin haastatteluissa saaden sekä kehuja että kritiikkiä. Kritiikkiä kohdistui siihen, että koettiin tyrkyttävän, koska neuvontaorganisaatio saa tällä tavalla ulkopuolista rahoitusta. Neuvonta on viime aikoina järjestetty pääsääntöisesti etäpalveluna, joskin tilakäyntejä on myös ollut. Palveluntarjoajien kannattaa kehittää etäpalveluita edelleen, koska halukkuutta ja valmiuksia monipuolisten kanavien käyttöön löytyy asiakaskunnasta.

Neuvontaan ollaan pääsääntöisesti hyvin tyytyväisiä. Neuvonnalta odotetaan paljon. Asiantuntijuutta, kyseenalaistamista ja selkeitä mielipiteitä arvostetaan, kahvinjuontia ei. Asiakaskunnan pariin jalkautumista ja aktiivista otetta arvostettiin samoin kuin pitkän asiakassuhteen aikana muodostuvaa luottamusta ja toistensa tuntemista. Nenäkkäin tapahtuvaa ajatustenvaihtoa pidettiin tärkeänä etäpalveluiden käytön ohella. Neuvontapalveluiden tehostamista kaivattiin monesta näkökulmasta. Neuvojien asiantuntijuudessa on suurta hajontaa. Palvelumaksuille haluttiin laadukasta vastinetta, tulevaisuusorientoituneisuutta ja joustavuutta. Vaatimukset neuvontapalveluille kasvavat tulevaisuudessa vieläkin suuremmiksi. Palveluntarjoajat ovat suurien haasteiden edessä pitäessään henkilökuntansa ajan tasalla. Maatilojen koon kasvun myötä tilojen määrä vähenee, joka näkyy myös neuvontapalveluiden määrän pienenemisenä. Tämä voi johtaa neuvontaorganisaatioiden yhdistämiseen.

Toisaalta asiakkaat pitivät hyvänä sitä, että palveluntarjoajia on useita eli joukosta on helppo valita mieleinen tai yhdistellä muutamia palveluntarjoajia oman mielipiteen tueksi.

Tilojen väliseen yhteistyöhön olisi järkevää tarjota apua, koska usein yhteistyö on melko hajanaista ja sopimukset puuttuvat. Yhteistyön tekemiseen vaikuttavat kuitenkin tilojen sijainti sekä henkilöke-
miat varsin merkittävästi. Lisäksi asenne ja perinteet ratkaisevat yhteistyöhalukkuuden sekä yhteis-
työn onnistumisen. Parhaimmillaan monipuolinen yhteistyö sujuu täysin kitkatta ilman rahan liikku-
mista useinkin tilan välillä. Osa piti kuitenkin yhteistyötä parempana ratkaisuna palveluiden osta-
mista.

Yhteistyötä tehdään pääasiassa naapurien välillä. Maaseutupalvelut voisi tukea yrittäjiä löytämään
hyviä kumppanuuksia kauempaa sekä kannustaa eri tuotantosuuntien väliseen yhteistyöhön tarjoa-
malla yrittäjille ideoita ja malleja toimivasta molempia osapuolia hyödyttävästä yhteistyöstä. Apua
kaivattiin myös yhteisten työntekijöiden löytämiseen sekä erilaisten palveluntarjoajien löytämiseen.

Hiilineutraalista viljelystä puhutaan nykyään runsaasti, mutta siihen liittyvää suurta osaamisen kehit-
tämisen intoa ei viljelijöillä tunnu olevan. Tämä tulee nähtävästi kuormittamaan neuvontaa tulevai-
suudessa ja osaamista on syytä kehittää etupainotteisesti.

Tilatiimimallia kannattaisi maaseutupalvelujen toimesta kehittää. Suhtautuminen siihen oli varovai-
sen positiivista. Toimintatavalla voisi olla potentiaalia, kunhan hyödyt konkretisoituisivat ja koollekut-
suja olisi joku muu kuin yrittäjä itse. Mielenkiintoisena ideana oli myös yhden neuvojan käyttäminen
yhteistyötä tekevien tilojen yhteisessä palaverissa. Erityisesti kehittyvien etäyhteyksien myötä kysei-
nen neuvontamalli voisi olla antoisa ja kustannustehokas.